

Alte Drucke

LEXICON || THEOLOGICVM || COMPLECTENS || VOCABVLORVM DESCRIPTIONES, || Diffinitiones & interpretationes, omnibus sacræ Theologiæ stu-||diosis, ac ...

Altenstaig, Johann

Venetiis, [1579/1580]

IOANNES ALTENSTAIG THEOLOGIAE AMATORIBVS ET STVDIOSIS S. D. P.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150260

IOANNES ALTENSTAIG

THEOLOGIAE AMATORIBVS

ET STUDIOSIS S. D. P.

ET si Lector candide, illa præclara & magna videantur, quæ manu & arte constant, & à plurimis summo ingenio, diligentia parantur: tamen præstantiora habenda erunt, quæ studiis adiuncta, & quæ ingenio cōficiuntur, & industria, monumentis cōseruantur literarum: & ut aliis vtilia sint, in lucem edantur. Bonum namque quo magis ad multos se extendit, & pluribus prodest, eò præstabilius & melius censetur: Id quod fiet, quādo quisquam sua scripta aliis per publicationem communicabit, & ad multorum manus exire curabit. Quamobrem quum ego legerem ipsos Theologiæ professores & Doctores, plura inueni vocabula, quæ ipsos vel plures Sacerdotes (qui, ut populum doceant, sunt conducti in vinea Domini, quorum multi solummodo Sermocionistas, ut ipsi dicunt, sine vero fundamento legere consueuerunt) latere possent, & esse obscura: quorum ignorantia magnam gignit confusionem & errorem in Ecclesia Dei. Ego eorum consulens vtilitati, institutum enim meum est quàm plurimis prodesse velle: rem perutilem facturam me existimaui, si vocabula Theologorum & notamina quædam, quibus & diligens Lector multa Theologorum scripta difficilia, posset facile intelligere, in vnum colligerem volumen: sine quorum cognitione nullus rectè scripturam sacram intelligere poterit. Nec omnia, quæ digna annotatione visa sunt, & mihi inter scribendum occurrerunt, inferenda institui: nullus enim operi ipsi inuentus fuisset finis. Sed de maximo electorū aceruo, quæ potiora visa sunt, elegi: & quæ Theologiæ studiosis non parum profutura putaui: licet Gentilium & Philosophorum quādoque acceptiones vocabulorum inferui, quibus & Theologi in suis libris & scriptis in Magistrum Sententiarum scribentes vsi sunt: ut & clarius veritas intelligi possit, nec inusitata vocabula scribere volui. Terminis enim vsitatis in diuinis vel in sacra scriptura vtendum esse dicit Gerson. Nec eloquentiam Oratorū, quam Lector desiderabis, in hoc opere sum secutus, sed Theologorum communium imitatus sum morem, nec verborum elegantium curam modò habui: quoniam qui verborum exquisitorum solummodo sonum & elegantiam sectari conati sunt, insigniter lapsi sunt. Nec ibi curandum est de verborum splendore & ornatu, cum de rebus altissimis & optimis fit sermo. Satis autem habet venustatis sermo Theologicus, etiam vbi vilius verborum panniculis operitur: quem admodum veritatem, dum de terra orta est, non auro vel sericis, sed panniculis Virgo mater inuoluit, ut dicit Gerson parte secunda, sermone facto in Concilio Constantiensis. Et sicut mihi quærenti, & in ordinem ponenti vocabula occurrerunt, ita sine ornatu & elegantia scripsi, & verbis quibus Doctores vsi sunt: & ego. Nec quicquam meorum addidi, magis enim placuit confitendo ignorantiam silere, quàm impudèter propria ingerere. Vtus itaque sum verbis non Grammaticorum, non Rhetorum vel Oratorum, & Poetarum, sed Theologicis: & ut puto & potissimum Latinis in hoc opere, & imitatus sum præcipuè Auctores, quos cum diligentia legi, vel pro maiore parte Gabrielem Byel Præpositum primum in Schonbach, sanctum Bonauenturam, sanctum Thomam Aquinatem, Thomam Argentinensem, Alexandrum de Ales, Albertum Magnum Sueuorū gloriam, Petrum Paludensem, Petrum de Aliaco Cardinalem Cameracensem, Cancellarium Parisiensem Gersonem, Ioannem Scotum, Richardum de Media Villa, Vilhelmum Occam, Franciscum Mayronis, Gregorium de Arimino, Robertum Holkot, Pelbartum Themessuar, Stephanum Brulserum, Iacobum de Valentia Episcopum Christianopolitanum, Guilhelmum Minatensem Episcopum in Rationali suo diuinorum, Doctorem Eckium in suo Chrisopasso, Augustinum, Hieronymum, Gregorium, Ambrosiū, Lactantium, & Paulum Cortesium, qui inter ceteros magna claret eloquentia & eleganti

tia,

ria, & putares Ciceronem loqui, quoniam ipse scribit elegantissimè. Et Petrum Longe-
bardum sententiarum ducem, quorum omnium & aliorum etiam dicta & scripta addu-
xi & allegavi. Si autem à me in aliquo erratum fuerit, aut si Doctores sacræ Theologiæ
non bene concordauerim, aut secundum propositum eorum scripta adduxerim, siq; Do-
ctoribus debitum honorem & reuerentiam minus exhibuerim, veniam date optimi viri,
& laborem, quem maximū die ac nocte habui, causamini. Nec voluntati meæ, quæ prom-
pta est prodesse omnibus, sed imprudentiæ meæ tribuite, qui errare facillè possum, sed
non pertinaciter paratus corrigi ab omni pio & libero correctore. Corripiat autem me
iustus in misericordia & increpabit me, vt cum Psalmographo loquar: Oleum autem
peccatoris nō impinguet caput meum. Corripiat, inquam, zelo charitatis, non inuidia.
Nec si errauero, hæreticus cenferi volo, quum nullius pertinaciæ & temeritatis et inobe-
dientiæ argui volo et contendo. Cedere enim paratus sum peribenter, vt debeo, Docto-
ribus Theologiæ bonis et eruditis: malos verò nihil timeo, nec curo, qui omnia etiam
meliora et optima in peius vertunt. Nec ignoro me morisib. multorum esse obiectum,
sed iacula præuisa minus nocebunt, quos me vicisse existimabo. Si bonis et doctis pro-
babor in charitate, in Domino quoque gloriabor, cui omnia mea tribuo, non meis in fir-
mitatibus. Et vt loquar cum Propheta Regio: Non nobis Domine, non nobis: sed no-
mini tuo da gloriam. Victoriæq; de inuidis et malis consecutum arbitror, quando
me profuisse videbo et utilis fuisse dicor à rectis et iustis hominib. Omnem autem meum
laborem in finem vltimum, qui est Deus Optimus, Maximus, refero, et ad vtilitatem po-
puli Christiani: quicquid mali et facinorosi sentiunt, non facio pili. Valete Lectores et
sacræ Scripturæ amatores Charissimi, et meum laborem magnum pro vtilitate
multorum susceptum non aspernemini, rogo. Vel si nulla aut parua fuerit
vtilitas et commoditas, voluntatem tamen benefaciendi et cōmodandi,
facilem non improbate. Valete iterum, et me amore, quo ego
ceteros bonos et doctos, et Christifideles prosequi
soleo, amate. Ex Mindelheim intra Kalendas
O. Rob. Anno salutis nostræ
M. D. XVII.

GLORIA.
DEO.